

Zmiany klimatu na tle innych zagrożeń cywilizacyjnych oraz świadomość źródeł globalnej emisji CO₂

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Większość Polaków za jedno z trzech największych zagrożeń związanych z rozwojem cywilizacji uważa zanieczyszczenie środowiska (58%) i choroby cywilizacyjne (51%). Zagrożenie związane ze zmianami klimatycznymi jest w tym kontekście wskazywane z częstością porównywalną do stosowania w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych oraz do ubóstwa, biedy (odpowiednio 43%, 42% i 41%).
- ▶ W opinii zdecydowanej większości Polaków najbardziej szkodliwymi dla klimatu surowcami wykorzystywanymi do produkcji energii są: węgiel kamienny, węgiel brunatny oraz ropa naftowa (odpowiednio 78%, 68% i 54% sądzi, że wytwarzanie z nich energii skutkuje wysoką emisją CO₂ i jest szkodliwe dla klimatu).
- ▶ Zdaniem przeważającej większości respondentów źródłami energii nieemitującymi w ogóle dwutlenku węgla są źródła odnawialne – energia słoneczna, wiatrowa, wodna oraz geotermalna (odpowiednio 87%, 85%, 83% i 75% wskazań).
- ▶ Ponad dwie piąte badanych (43%) jest przekonanych, że największy udział w światowej emisji dwutlenku węgla mają Chiny. Kolejne miejsca zajęły – ze znacznie niższymi odsetkami wskazań – Europa i Ameryka Północna (odpowiednio 13% i 11%).

Nasilenie katastrofalnych zjawisk klimatycznych i częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych, przyczyniających się do powstawania ogromnych strat materialnych i społecznych, spowodowało, że kwestie zmian klimatu i czynników je powodujących znalazły się w sferze zainteresowania nie tylko wąskiej grupy specjalistów, ale także szerokiej opinii publicznej. Dominuje przekonanie, iż za obecne zmiany klimatyczne w dużej mierze odpowiada działalność człowieka, a w szczególności emisja dwutlenku węgla, w której największy udział ma spalanie surowców energetycznych, a przede wszystkim paliw kopalnych. W lutym¹ po raz kolejny sprawdzaliśmy, jaka jest świadomość tego zagrożenia cywilizacyjnego wśród Polaków. Pytaliśmy również o opinie na temat wpływu wykorzystywania różnych surowców energetycznych i źródeł energii na stan klimatu na Ziemi (w kontekście emisji CO₂), a także o postrzeganie odpowiedzialności poszczególnych rejonów świata za ogólną emisję dwutlenku węgla na naszej planecie. Wyniki badania zestawiliśmy z danymi uzyskanymi przed siedmioma laty w badaniu realizowanym na zlecenie Ambasady Brytyjskiej w Warszawie².

ZMIANY KLIMATU NA TLE INNYCH WSPÓŁCZESNYCH ZJAWISK I ZAGROŻEŃ CYWILIZACYJNYCH

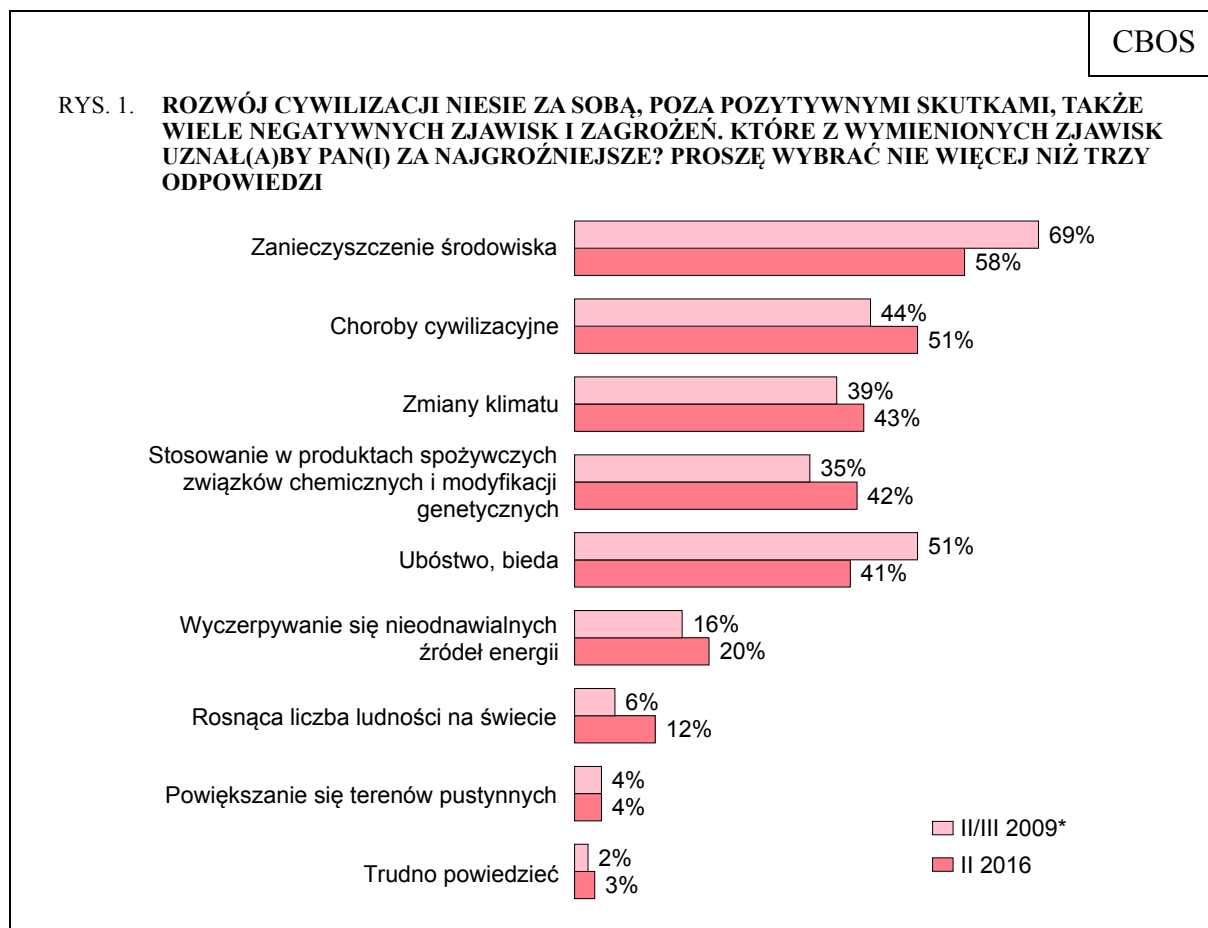
Wśród zjawisk i zagrożeń, jakie niesie za sobą rozwój cywilizacyjny, Polacy – tak jak przed siedmioma laty³ – najczęściej wskazują ogólny problem zanieczyszczenia środowiska (58%). Warto jednak zwrócić uwagę, iż obecnie wskazało go znacznie mniej osób niż w 2009 roku (spadek o 11 punktów procentowych). Nieco ponad połowa respondentów (51%) wymieniła zagrożenie, jakim są choroby cywilizacyjne. Co istotne, w porównaniu z 2009 rokiem, wskazało je znacznie więcej badanych (wzrost o 7 punktów). Więcej badanych niż przed siedmioma laty za jedno z trzech najważniejszych zagrożeń spowodowanych rozwojem cywilizacji uznało też zmiany klimatu (wzrost o 4 punkty procentowe, do 43%). W kontekście

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (309) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 3–10 lutego 2016 roku na liczącej 1000 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Por. Opinie i Diagnozy nr 14 „Polacy o zmianach klimatu”, M. Gwiazda i A. Kolbowska, CBOS, Warszawa 2009.

³ Por. przypis 2.

zagrożeń cywilizacyjnych znacząco wzrosła częstość wskazań stosowania w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych (42%, od 2009 roku wzrost o 7 punktów procentowych). W porównaniu z badaniem sprzed siedmiu lat istotnie zmniejszyła się natomiast grupa respondentów uznających za jedno z trzech najważniejszych zagrożeń cywilizacyjnych biedę i ubóstwo (41%, spadek o 10 punktów). Więcej osób niż poprzednio wskazało natomiast na wyczerpywanie się nieodnawialnych źródeł energii (20%, wzrost o 4 punkty) i rosnącą liczbę ludności na świecie (12%, wzrost o 6 punktów). Od roku 2009 nie zmienił się natomiast odsetek badanych wskazujących powiększanie się terenów pustynnych jako jedno z trzech najgroźniejszych zjawisk związanych z rozwojem cywilizacji (4%).

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

* Badanie dla Ambasady Brytyjskiej

Podsumowując: pomimo spadku odsetka wskazań najczęściej wymienianego skutku rozwoju cywilizacji, czyli zanieczyszczenia środowiska, nie można mówić o zmniejszeniu się niepokoju Polaków w tym zakresie, gdyż jednocześnie znacznie częściej niż poprzednio

wskazywano bardziej szczegółowe środowiskowe konsekwencje tego rozwoju, takie jak choroby cywilizacyjne, zmiany klimatu czy wyczerpywanie się nieodnawialnych źródeł energii.

Warto przyrzeć się też bliżej społeczno-demograficznemu zróżnicowaniu opinii na ten temat (por. tabele aneksowe). Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni za jeden z trzech najgroźniejszych skutków rozwoju naszej cywilizacji uważają choroby cywilizacyjne (odpowiednio 57% i 45%). Mężczyźni natomiast znacznie częściej niż kobiety wskazują na zagrożenie związane z rosnącą liczbą ludności na świecie (odpowiednio 16% i 8%) oraz nieco częściej na powiększanie się terenów pustynnych (odpowiednio 5% i 2%).

Biorąc pod uwagę wiek badanych można zauważyć, iż zmiany klimatu znacznie częściej niż pozostałych badanych martwią osoby zaliczające się do grup wiekowych 35–44 lata (58%) lub 55–64 lata (50%). Stosowanie w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych za najgroźniejsze zjawisko związane z rozwojem cywilizacji częściej niż pozostali uważają badani w wieku 35–54 lata (51% w grupie wiekowej 35–44 lata i 50% w grupie 45–54 lata). Zagrożenie wynikające z wyczerpywania się nieodnawialnych źródeł energii najczęściej wskazują osoby najmłodsze (41% w grupie wiekowej 18–24 lata i 29% w grupie 25–34 lata).

Opinie w kwestii zagrożeń cywilizacyjnych różnicuje także wykształcenie respondentów. Zanieczyszczenie środowiska znacznie częściej niż pozostali badani wskazują w tym kontekście osoby ze średnim wykształceniem (64%), natomiast stosowanie w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych częściej niż inni za zagrożenie uznają badani z wykształceniem wyższym (50%).

Biorąc pod uwagę grupę społeczną, do której zaliczają się badani, zauważyć można, iż istotnie częściej niż pozostali na zagrożenie płynące ze stosowania w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych wskazują rolnicy indywidualni (67%) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (56%). Pracowników administracyjno-biurowych oraz uczniów i studentów znacznie częściej niż innych badanych niepokoi zagrożenie, jakim są choroby cywilizacyjne (po 67% wskazań). Ponadto uczniowie i studenci znacznie częściej niż pozostali respondenci, spośród najważniejszych zagrożeń związanych z rozwojem cywilizacji wskazują wyczerpywanie się odnawialnych źródeł energii (40%).

Opinie ankietowanych na temat zagrożeń związanych z rozwojem cywilizacji różnicują deklarowane przez nich poglądy polityczne. W szczególności osoby o orientacji prawicowej znacznie częściej niż pozostałe wskazują w tym kontekście stosowanie

w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych (52%), natomiast osoby o poglądach centrowych wyróżniają się ponadprzeciętną częstością wskazań zanieczyszczenia środowiska (66%). Warto też dodać, iż badani dobrze oceniający warunki materialne swoich gospodarstw domowych na tle pozostałych wyróżniają się częstością wskazań zagrożenia płynącego z wyczerpywania się odnawialnych źródeł energii (24%).

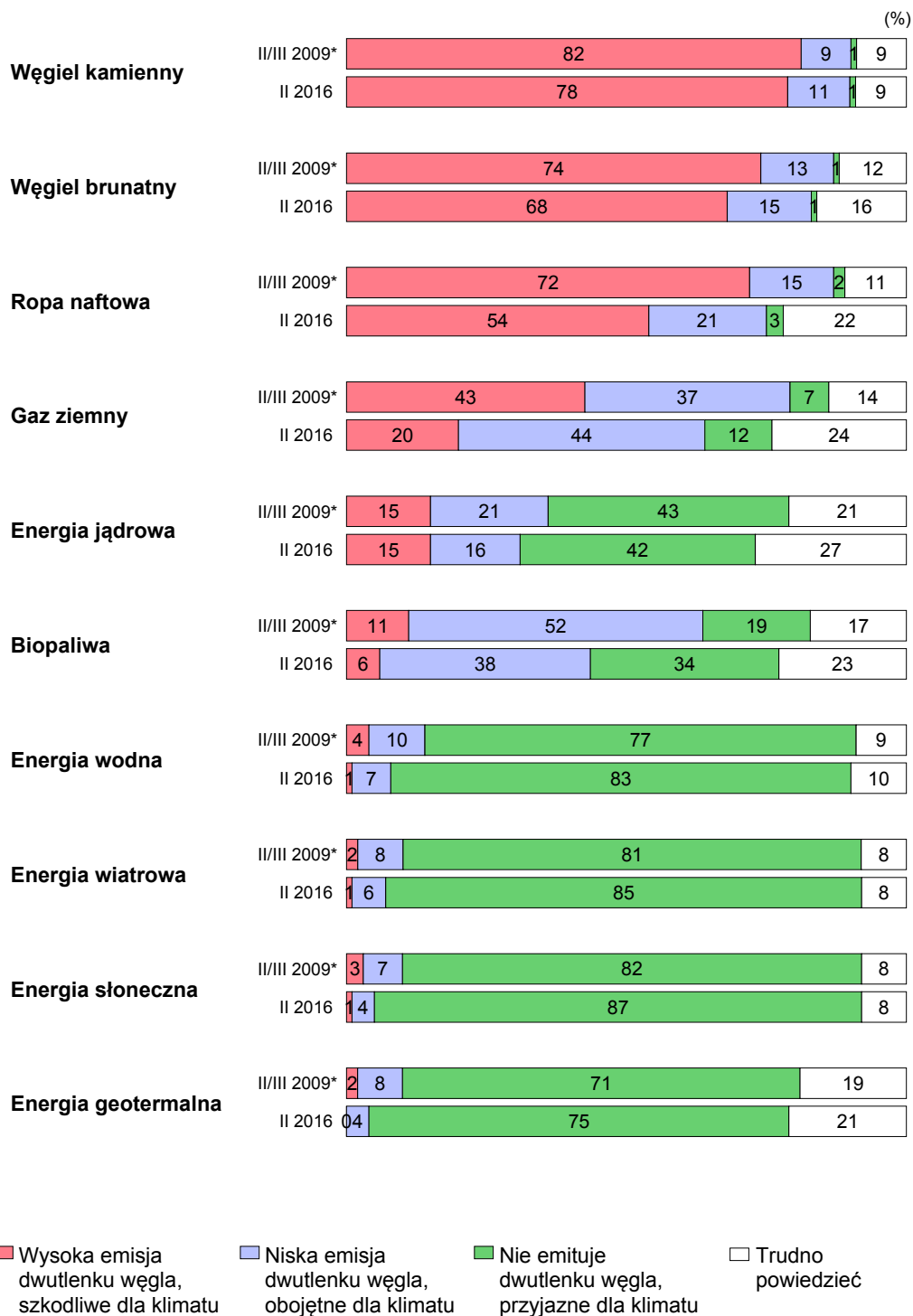
ŹRÓDŁA/ METODY PRODUKCJI ENERGII A EMISJA DWUTLENKU WĘGLA

Uzyskiwaniu energii towarzyszy zwykle emisja dwutlenku węgla, który negatywnie wpływa na klimat Ziemi. Obecnie, tak jak przed siedmioma laty⁴, w opinii zdecydowanej większości Polaków najbardziej szkodliwymi surowcami wykorzystywanymi do produkcji energii są: węgiel kamienny, węgiel brunatny oraz ropa naftowa (odpowiednio 78%, 68% i 54% sądzi, że wytwarzanie z nich energii skutkuje wysoką emisją CO₂ i jest szkodliwe dla klimatu). Warto jednak zauważyć, iż w porównaniu z rokiem 2009 mniej badanych uznaje te paliwa za szkodliwe dla klimatu ze względu na emisję CO₂. Najbardziej znacząco zmieniło się postrzeganie ropy naftowej – o 18 punktów procentowych zmniejszył się odsetek ankietowanych uważających, że wytwarzanie energii z ropy naftowej związane jest z wysoką emisją dwutlenku węgla, a co za tym idzie jest szkodliwe dla klimatu, przy czym o 6 punktów przybyło osób uważających, że jest to obojętne dla klimatu, gdyż wiąże się z niską emisją CO₂ (obecnie 21%), o 1 punkt zwiększyła się grupa negujących w tym przypadku emisję CO₂ (3%), a jednocześnie podwoiła się grupa niepotrafiących zająć stanowiska w tej kwestii (wzrost z 11% do 22%).

Podobnie jak w odniesieniu do ropy naftowej, zmieniły się opinie na temat wytwarzania energii z gazu ziemnego. Obecnie tylko jedna piąta badanych (20%) sądzi, że wytwarzanie energii z gazu ziemnego skutkuje wysoką emisją CO₂ (od 2009 roku spadek o 23 punkty procentowe), a ponad dwukrotnie więcej (44%), że jest to surowiec obojętny dla klimatu, czyli charakteryzujący się niskim poziomem wytwarzania dwutlenku węgla, i opinia ta jest znacznie bardziej rozpowszechniona niż przed siedmioma laty (wzrost o 7 punktów procentowych). Od roku 2009 przybyło także osób twierdzących, iż wytwarzanie energii z gazu ziemnego w ogóle nie powoduje emisji CO₂ (wzrost o 5 punktów, do 12%). Tak jak w odniesieniu do ropy naftowej, znacząco przybyło również badanych niepotrafiących ocenić wpływu wykorzystania gazu ziemnego na klimat (wzrost o 10 punktów, do 24%).

⁴ Por. przypis 2.

RYS. 2. JAK OCENIA PAN(I) WPŁYW NASTĘPUJĄCYCH ŹRÓDEŁ ENERGII / METOD PRODUKCJI ENERGII NA KLIMAT?

* Badanie dla Ambasady Brytyjskiej

W porównaniu z 2009 rokiem w niewielkim stopniu zmieniły się natomiast opinie o energii jądrowej – tylko 15% badanych uważa, że z uwagi na wysoką emisję dwutlenku węgla jest ona szkodliwa dla klimatu (bez zmian), a 42% sądzi, że jest ona przyjazna dla klimatu, gdyż nie emituje CO₂ (spadek o 1 punkt procentowy). Jednocześnie mniej osób niż siedem lat wcześniej uznało ją za obojętną dla klimatu ze względu na niską emisję CO₂ (spadek z 21% do 16%), a więcej badanych nie ma zdania na ten temat (wzrost z 21% do 27%).

Na tle wytwarzania energii z paliw kopalnych znacznie lepiej w kontekście negatywnego wpływu na klimat wypadają biopaliwa, których szkodliwość dla klimatu jest w ocenie ankietowanych najbardziej zbliżona do przypisywanej przez nich energetyce jądrowej. Ponadto w porównaniu z 2009 rokiem postrzeganie biopaliw przez polskie społeczeństwo znacząco się poprawiło. Obecnie tylko 6% respondentów wiąże produkcję energii z biopaliw ze szkodliwą dla klimatu wysoką emisją dwutlenku węgla (od 2009 spadek o 5 punktów procentowych), 38% uważa, że ze względu na niską emisję dwutlenku węgla jest ona obojętna dla klimatu (od 2009 spadek o 14 punktów), a ponad jedna trzecia (34%, wzrost o 15 punktów) sądzi, że przy produkcji energii z biopaliw nie występuje emisja CO₂ i w związku z tym jest ona przyjazna dla klimatu. W przypadku produkcji energii z biopaliw wzrosła także grupa osób, które nie potrafią ocenić jej wpływu na klimat (23%, od 2009 roku wzrost 6 punktów).

Tak jak w 2009 roku, w opinii zdecydowanej większości respondentów źródłami energii nieemitującymi w ogóle dwutlenku węgla są źródła odnawialne. Przyjazna dla klimatu, nie emitująca dwutlenku węgla, jest zatem – zdaniem ankietowanych – energia słoneczna, wiatrowa, wodna oraz geotermalna (odpowiednio 87%, 85%, 83% i 75% wskazań). W ciągu minionych siedmiu lat opinie o wymienionych odnawialnych źródłach energii znacznie się poprawiły. Warto zauważyć, iż tak jak w 2009 roku, w przypadku energii geotermalnej, na tle pozostałych wymienionych odnawialnych źródeł energii, odnotowaliśmy największy odsetek respondentów niepotrafiących ocenić jej wpływu na klimat (21%).

Postrzeganie oddziaływania na klimat niektórych źródeł energii czy metod jej produkcji istotnie różnicuje poziom wykształcenia badanych. W przypadku ropy naftowej najczęściej przekonani o wiążącej się z jej wykorzystaniem wysokiej emisji dwutlenku węgla i – co za tym idzie – szkodliwości dla klimatu są badani z wyższym wykształceniem (60% w tej grupie), natomiast brak zdania w tej kwestii najczęstszy jest wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (32%). Częstość pozytywnego postrzegania energetyki jądrowej rośnie wraz z poziomem wykształcenia, przy czym badani z wykształceniem

wyższym i średnim istotnie częściej niż pozostali uważają, iż produkcja energii jądrowej nie emituje dwutlenku węgla, a zatem jest przyjazna dla klimatu (odpowiednio 53% i 47%). Ponadto ankietowani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym oraz zasadniczym zawodowym znacznie częściej niż pozostali nie potrafią ocenić poziomu emisji CO₂ w procesie produkcji energii jądrowej (odpowiednio 42% i 31%). Respondenci mniej wykształceni podobne trudności mieli także w przypadku oceny biopaliw – nie potrafi ocenić ich wpływu na klimat 32% badanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym i 26% z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Natomiast ankietowani z wyższym i średnim wykształceniem w odniesieniu do biopaliw znacznie częściej niż pozostali uznawali, że są one obojętne dla klimatu, gdyż wiążą się z niską emisją CO₂ (odpowiednio 51% i 41%). Wykształcenie różnicuje również postrzeganie energii wiatrowej i słonecznej. Także w tych przypadkach badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym częściej niż pozostali nie potrafią ocenić tych sposobów pozyskiwania energii (15% w odniesieniu do energii wiatrowej i 14% w przypadku energii słonecznej), a najczęściej przekonanie, że jest to energetyka przyjazna dla klimatu, bo nie emituje dwutlenku węgla, wyrażają osoby z wyższym wykształceniem (odpowiednio 92% i 93%). Podobnie jest w przypadku energii geotermalnej – przekonanie o tym, że jej wykorzystanie nie powoduje emisji CO₂ i jest przyjazne dla klimatu, jest wyrażane tym częściej, im wyższy jest poziom wykształcenia badanych, a w szczególności istotnie częściej niż pozostali twierdzą tak osoby z wyższym i średnim wykształceniem (odpowiednio 88% i 79%). Im niższy poziom wykształcenia, tym częstsze są natomiast problemy z oceną energetyki geotermalnej i o ile wśród osób z wykształceniem wyższym dotyczy to tylko 9%, to wśród badanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym aż 34%.

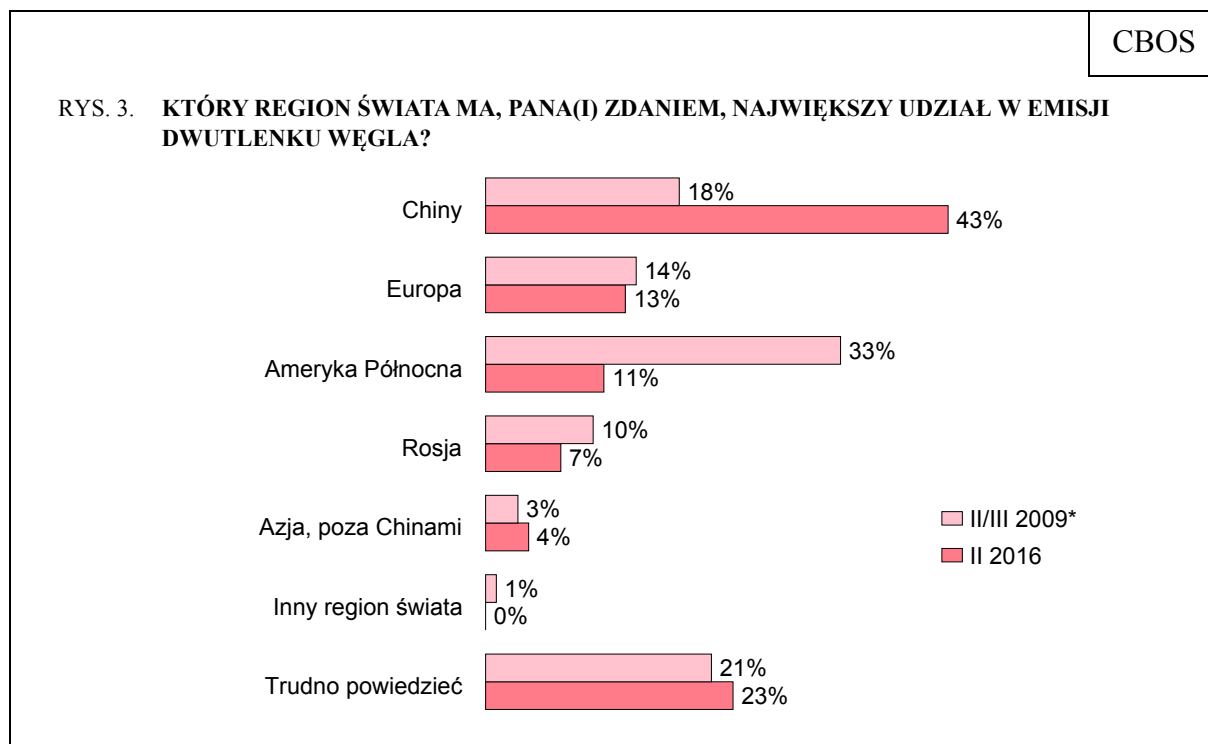
Z przeprowadzonych wielozmiennowych analiz statystycznych⁵ wynika, iż postrzeganie wpływu korzystania z poszczególnych surowców energetycznych czy źródeł energii na klimat jest także nieco upolitycznione. Choć główna linia podziału przebiega pomiędzy badanymi potrafiącymi i niepotrafiącymi określić swoich poglądów politycznych na osi lewica–centrum–prawica (ci drudzy znacznie częściej nie potrafią ocenić oddziaływania na klimat wykorzystywania różnych źródeł energii), to zwraca uwagę także fakt, iż biopaliwa istotnie częściej postrzegane są jako przyjazne dla klimatu, gdyż ich wykorzystanie nie powoduje emisji CO₂, przez osoby identyfikujące się z prawicą (37% w tej grupie) niż przez

⁵ Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*.

pozostałych badanych. Warto zauważyć, iż kobiety znacznie częściej niż mężczyźni nie potrafią zająć stanowiska w kwestii emisji dwutlenku węgla towarzyszącej wykorzystaniu poszczególnych paliw i źródeł energii (por. tabele aneksowe).

KTO EMITUJE NAJWIĘCEJ DWUTLENKU WĘGLA

Ponad dwie piąte badanych (43%) jest obecnie przekonanych, że największy udział w światowej emisji dwutlenku węgla mają Chiny. Kolejne miejsca zajęły – ze znacznie niższymi odsetkami wskazań – Europa i Ameryka Północna (odpowiednio 13% i 11%). Warto przypomnieć, iż w 2009 roku⁶ – zdaniem większości badanych – regionem świata mającym największy udział w emisji dwutlenku węgla była Ameryka Północna, a Chiny uplasowały się na drugim miejscu w rankingu „trucicieli”, przy niemal o połowę niższym odsetku wskazań. Zmiana kolejności poszczególnych państw/regionów w rankingu największych emitentów dwutlenku węgla nastąpiła przede wszystkim wskutek niemal dwuipółkrotnego wzrostu częstości wskazań Chin (z 18% do 43%) i o dwie trzecie w stosunku do roku 2009 spadku częstości wskazań Ameryki Północnej (z 33% do 11%).

* Badanie dla Ambasady Brytyjskiej

⁶ Por. przypis 2.

W porównaniu z 2009 rokiem nieznacznie (z 14% do 13%) spadła częstość wskazań na Europę, jako region odpowiadający za największą emisję dwutlenku węgla na świecie. Nieco zmniejszył się też odsetek wskazujących w tym kontekście na Rosję (7%, spadek o 3 punkty procentowe). Nieznacznie więcej osób wymieniło natomiast inne kraje Azji, poza Chinami (4%, wzrost o 1 punkt). Od roku 2009 nieco przybyło badanych niepotrafiących udzielić odpowiedzi na pytanie o region świata mający największy udział w emisji dwutlenku węgla (23%, wzrost o 2 punkty). Wysoki odsetek deklaracji „trudno powiedzieć” może oznaczać zarówno realny brak zainteresowania tą tematyką wśród znacznej części Polaków, jak i brak jednoznacznych, łatwo dostępnych informacji na ten temat. Na tę drugą ewentualność może wskazywać wysoka pozycja Europy w tym rankingu – podczas gdy emisja CO₂ w tym obszarze globu spada i w rzeczywistym rankingu emitentów znacząco wyprzedzają go Chiny i Stany Zjednoczone – a jednocześnie często pojawiają się doniesienia medialne dotyczące konieczności redukcji CO₂ w Unii Europejskiej.

Przeprowadzone analizy wielozmiennowe⁷ wykazały, iż opinie w kwestii regionów globu odpowiedzialnych za największą emisję dwutlenku węgla znacząco różnicują przede wszystkim deklarowane poglądy polityczne, przy czym na tle pozostałych respondentów wyróżniają się badani o poglądach prawicowych, którzy znacznie częściej niż pozostali skłonni są obarczać Chiny winą za największą emisję CO₂ na ziemi (54% w tej grupie) – por. tabele aneksowe.

Od roku 2009 największe różnice nastąpiły w postrzeganiu udziału Chin i Ameryki Północnej w ogólnej emisji dwutlenku węgla. Można powiedzieć, że opinia publiczna z opóźnieniem odwzorowuje dane o rzeczywistej emisji CO₂ na świecie i zmiany, które zaszły w rankingu państw/regionów mających największy udział w tej emisji. W szczególności do świadomości społecznej dotarły informacje o wzroście emisji w Chinach (zarówno jeśli chodzi o wartości bezwzględne, jak i o wielkość emisji w przeliczeniu na mieszkańca). Warto przypomnieć, iż jeszcze w 2005 roku najwięcej CO₂ emitowały Stany Zjednoczone, ale w będących na drugim miejscu Chinach emisja bardzo szybko rosła i w 2006 roku Chiny pod względem emisji dwutlenku węgla objęły prowadzenie⁸. W roku 2013 emisja CO₂ pochodząca ze spalania paliw w Chinach przewyższała łączną emisję w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i Meksyku⁹. Drugą pozycję Europy w rankingu

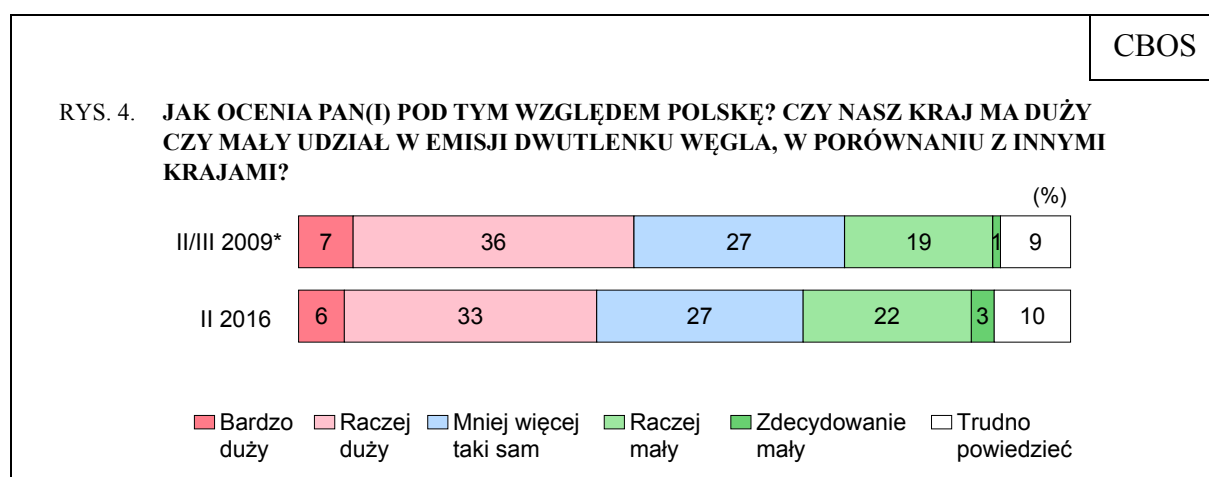
⁷ Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*.

⁸ Źródło GUS: „Emisja CO₂ przy spalaniu paliw”. <http://stat.gov.pl/statystyka-miedzynarodowa/porownania-miedzynarodowe/tablice-o-krajach-wedlug-tematow/stan-i-ochrona-srodowiska/>

⁹ <http://energyatlas.iea.org/?subject=1378539487>

stworzonym przez wskazania respondentów najprawdopodobniej uzasadniać może zaliczenie do niej przez wskazujące ją osoby całego obszaru Rosji, ale może być to także efektem nagłaśniania tej problematyki przez Unię Europejską, co wywołuje wrażenie, iż Europa należy do obszarów odpowiadających za znaczącą część ogólnej emisji CO₂ na Ziemi, choć zgodnie z zapisami Porozumienia Paryskiego¹⁰ UE odpowiada jedynie za 12% globalnej emisji. Widać wyraźnie, że nadal do świadomości Polaków nie dotarła informacja o wysokości całkowitej emisji dwutlenku węgla przy spalaniu paliw w takich krajach azjatyckich jak np. Indie, Japonia, Korea Południowa, Arabia Saudyjska, Iran czy Indonezja oraz w Brazylii.

W porównaniu z 2009 rokiem Polacy nieco mniej krytycznie oceniają udział naszego kraju w globalnej emisji dwutlenku węgla. Nadal jednak blisko dwie piąte badanych (39%, spadek o 4 punkty procentowe) uważa, że w porównaniu z innymi krajami udział Polski w emisji CO₂ jest co najmniej duży, przy czym 6% uważa, że jest on bardzo duży (od 2009 spadek o 1 punkt procentowy). Co czwarty ankietowany sądzi, że na tle innych krajów Polska wyróżnia się małym udziałem w emisji dwutlenku węgla (25%). Grupa ta zwiększyła się o 5 punktów procentowych, przy czym o 2 punkty przybyło osób, twierdzących, że na tle innych krajów udział Polski w emisji CO₂ jest bardzo mały (3%). Obecnie tyle samo osób co przed siedmioma laty ocenia, że jest to udział na poziomie porównywalnym z innymi państwami (27%). Co dziesiąty respondent nie ma zdania w tej sprawie i tak jak w 2009 roku najczęściej są to osoby starsze oraz badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (por. tabele aneksowe).

* Badanie dla Ambasady Brytyjskiej

¹⁰ Zawartego na 21. Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP21). Por.: <https://www.mos.gov.pl/aktualnosci/szczegoly/news/o-polityce-klimatycznej-na-posiedzeniu-rady-ue-ds-srodowiska/>

Przeprowadzone analizy wielozmiennowe¹¹ wykazały, iż opinie w tej kwestii różnicują przede wszystkim deklarowane poglądy polityczne, przy czym na tle pozostałych badanych ponownie wyróżniają się osoby o poglądach prawicowych, które znacznie częściej niż inni są skłonne twierdzić, iż – w porównaniu z innymi krajami – Polska ma zdecydowanie mały udział w emisji dwutlenku węgla (por. tabele aneksowe). Warto dodać, iż duży udział w emisji dwutlenku węgla częściej niż inni skłonni są przypisywać Polsce mieszkańcy dużych miast oraz badani z wyższym wykształceniem.

W ciągu siedmiu lat dzielących badania dotyczące świadomości zmian klimatycznych i postrzegania głównych źródeł powodującej je emisji dwutlenku węgla nastąpiły duże zmiany w ocenie tych kwestii przez Polaków. Dotyczy to zwłaszcza postrzegania emisji dwutlenku węgla przy wytwarzaniu energii, a w szczególności poprawy wizerunku ropy naftowej i gazu ziemnego, co pokazuje, że opinie Polaków na ten temat nie są jeszcze ustabilizowane. Jeżeli chodzi o postrzeganie odpowiedzialności poszczególnych regionów świata za emisję CO₂, można stwierdzić, że – choć z opóźnieniem – odzwierciedla ono faktyczne zmiany, które zachodzą na świecie w emisji dwutlenku węgla.

Warto też zauważyć, iż Polacy dość krytycznie oceniają udział swojego kraju w światowej emisji CO₂, choć na przykład Niemcy – mające wizerunek kraju bardziej ekologicznego – przewyższają Polskę nie tylko pod względem globalnej emisji CO₂, ale także emisji dwutlenku węgla *per capita*. Spośród krajów UE wyższą od Polski emisję CO₂ w przeliczeniu na mieszkańca mają też: Luksemburg, Estonia, Czechy, Holandia, Finlandia, Belgia i Austria, natomiast jeśli chodzi o całkowitą emisję CO₂, to wyprzedzają nas Wielka Brytania, Włochy i Francja¹².

Opracowała
Barbara BADORA

¹¹ Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*.

¹² Por. przypisy 8 i 9.

Tabela 1

		Rozwój cywilizacji niesie za sobą, poza pozytywnymi skutkami, także wiele negatywnych zjawisk i zagrożeń. Które z wymienionych zjawisk uznał(a)by Pan(i) za najgroźniejsze										Liczba osób
		Zanieczyszczenie środowiska	Powiększenie się terenów pustynnych	Zmiany klimatu	Wyczerpywanie się nieodnawialnych źródeł energii	Rosnąca liczba ludności na świecie	Ubóstwo, bieda	Choroby cywilizacyjne	Stosowanie w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych	Inne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		58	4	43	20	12	41	51	42	0	3	1000
Płeć	Mężczyźni	59	5	45	22	16	39	45	40	1	3	475
	Kobiety	58	2	42	17	8	43	57	44	0	4	525
Wiek	18–24 lata	55	4	28	41	16	42	61	39			103
	25–34	56	5	35	29	14	41	59	33	1	3	190
	35–44	61		58	17	10	39	53	51	1	1	182
	45–54	59	4	41	14	11	39	49	50		5	148
	55–64	61	3	50	14	13	45	45	42		1	177
	65 lat i więcej	58	6	42	12	9	40	45	39	0	8	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	4	44	19	12	41	52	38		4	400
	Miasto do 19 999	61	3	46	24	16	38	43	42	1	3	129
	20 000 – 99 999	62	4	46	19	10	37	49	39	0	5	216
	100 000 – 499 999	60	3	41	21	9	43	55	50	0	2	156
	500 000 i więcej mieszk.	55	3	38	19	11	50	59	49	2		99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	50	8	38	17	14	42	47	36		8	203
	Zasadnicze zawodowe	56	5	46	18	10	41	49	41		4	245
	Średnie	64	2	45	22	11	40	52	41	0	2	302
	Wyższe	60	2	43	20	13	41	56	50	1	1	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	1	44	21	14	40	52	56	1	1	127
	Średni personel, technicy	60	3	40	24	6	24	56	44	2	7	40
	Pracownicy adm.-biurowi	54	3	43	22	9	42	67	47		1	60
	Pracownicy usług	61		43	21	10	53	60	46	2		59
	Robotnicy wykwalifikowani	60	6	55	20	16	42	43	29		3	119
	Robotnicy niewykwalifik.	63	8	41	24	12	45	40	39		1	61
	Rolnicy	54	3	54	16	7	32	50	67		6	29
	Pracujący na własny rach.	66	3	46	23	12	42	50	51			43
	Bezrobotni	51	5	35	20	7	46	59	39		5	65
	Emeryci	60	3	45	13	8	40	48	37	1	7	233
	Renciści	42	11	41	9	20	46	31	41		4	52
	Uczniowie i studenci	58	3	29	40	21	34	67	40			58
Gospodynie domowe i inni	63	6	35	17	12	38	62	36		4	55	

Tabela 1 cd.

		Rozwój cywilizacji niesie za sobą, poza pozytywnymi skutkami, także wiele negatywnych zjawisk i zagrożeń. Które z wymienionych zjawisk uznał(a)by Pan(i) za najgroźniejsze										Liczba osób
		Zanieczyszczenie środowiska	Powiększenie się terenów pustynnych	Zmiany klimatu	Wyczerpywanie się nieodnawialnych źródeł energii	Rosnąca liczba ludności na świecie	Ubóstwo, bieda	Choroby cywilizacyjne	Stosowanie w produktach spożywczych związków chemicznych i modyfikacji genetycznych	Inne	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		58	4	43	20	12	41	51	42	0	3	1000
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	59	5	45	14	11	47	55	50	0	1	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	1	57	21	10	44	48	35	1	3	104
	sekt. prywat. poza rolnict.	61	3	42	26	14	38	51	45	0	2	268
	prywatnym gosp. rolnym	54	3	44	17	13	32	56	62		4	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	66	6	52	14	6	42	47	35		4	126
	Od 650 do 999 zł	55	5	39	16	11	44	55	43		3	146
	Od 1000 do 1399 zł	62	2	40	21	10	43	51	45		3	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	58	3	46	26	11	35	49	50	1	3	132
	2000 zł i więcej	56	4	41	23	15	42	54	46	2		165
Ocena własnych war. mater.	Złe	57		46	12	7	49	48	33		6	88
	Średnie	58	5	47	16	10	40	50	41	0	4	432
	Dobre	59	3	40	24	14	40	53	44	1	2	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	1	35	13	6	41	64	67		4	61
	Raz w tygodniu	56	4	44	16	11	38	48	46	0	5	445
	1-2 razy w miesiącu	67	4	47	23	11	47	51	37	1		163
	Kilka razy w roku	61	3	44	27	13	39	55	31	0	1	194
	W ogóle nie uczestniczy	58	5	43	19	15	46	50	37	1	4	132
Poglądy polityczne	Lewica	57	5	47	21	18	38	50	45		2	162
	Centrum	66	5	46	18	12	43	52	35	1	1	244
	Prawica	56	3	41	20	11	43	52	52	0	2	294
	Trudno powiedzieć	55	3	42	20	10	39	51	36	0	7	300

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Tabela 2

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Ropa naftowa				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		54	21	3	22	1000
Płeć	Mężczyźni	59	25	4	12	475
	Kobiety	49	17	3	32	525
Wiek	18–24 lata	56	18	4	21	103
	25–34	61	20	2	17	190
	35–44	60	21	1	18	182
	45–54	57	19	4	21	148
	55–64	47	23	3	26	177
	65 lat i więcej	43	21	6	29	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	22	4	24	400
	Miasto do 19 999	59	18	5	18	129
	20 000 – 99 999	55	19	2	25	216
	100 000 – 499 999	57	19	2	22	156
	500 000 i więcej mieszk.	57	27	3	13	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	45	18	5	32	203
	Zasadnicze zawodowe	51	22	3	25	245
	Średnie	56	21	4	19	302
	Wyższe	60	21	2	16	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	63	21	2	14	127
	Średni personel, technicy	62	17	2	19	40
	Pracownicy adm.-biurowi	51	23	1	24	60
	Pracownicy usług	57	14	2	27	59
	Robotnicy wykwalifikowani	51	27	2	19	119
	Robotnicy niewykwalifik.	52	17	2	29	61
	Rolnicy	48	35		18	29
	Pracujący na własny rach.	70	25	2	3	43
	Bezrobotni	51	16	9	24	65
	Emeryci	44	19	6	30	233
	Renciści	52	22	2	24	52
	Uczniowie i studenci	62	17	2	18	58
	Gospodynie domowe i inni	60	21	2	17	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	57	21	3	19	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	57	23	1	19	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	21	2	20	268
	prywatnym gosp. rolnym	60	30	4	6	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	43	24	7	26	126
	Od 650 do 999 zł	58	20	3	20	146
	Od 1000 do 1399 zł	58	14	5	23	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	54	24	3	19	132
	2000 zł i więcej	54	26	3	17	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	18	5	24	88
	Średnie	52	20	3	25	432
	Dobre	56	21	4	19	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	46	22	6	25	61
	Raz w tygodniu	52	21	4	24	445
	1–2 razy w miesiącu	57	22	3	18	163
	Kilka razy w roku	56	18	4	22	194
	W ogóle nie uczestniczy	57	19	2	22	132
Poglądy polityczne	Lewica	51	23	3	22	162
	Centrum	58	22	4	16	244
	Prawica	59	24	3	15	294
	Trudno powiedzieć	47	15	4	35	300

Tabela 3

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Gaz ziemny				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		20	44	12	24	1000
Płeć	Mężczyźni	21	51	15	13	475
	Kobiety	19	38	10	34	525
Wiek	18–24 lata	32	42	9	18	103
	25–34	24	41	9	25	190
	35–44	23	48	12	18	182
	45–54	12	54	11	23	148
	55–64	19	43	13	25	177
	65 lat i więcej	14	39	18	30	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	41	11	29	400
	Miasto do 19 999	25	48	10	17	129
	20 000 – 99 999	18	44	15	23	216
	100 000 – 499 999	19	49	11	22	156
	500 000 i więcej mieszk.	21	45	19	15	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	24	35	10	31	203
	Zasadnicze zawodowe	13	45	14	28	245
	Średnie	20	46	14	21	302
	Wyższe	23	49	11	17	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	50	13	16	127
	Średni personel, technicy	13	60	10	17	40
	Pracownicy adm.-biurowi	22	36	16	27	60
	Pracownicy usług	19	39	10	31	59
	Robotnicy wykwalifikowani	12	54	9	25	119
	Robotnicy niewykwalifik.	23	48	6	22	61
	Rolnicy	16	51	12	21	29
	Pracujący na własny rach.	25	50	14	11	43
	Bezrobotni	18	42	14	25	65
	Emeryci	14	39	17	30	233
	Renciści	30	36	11	24	52
	Uczniowie i studenci	37	43	8	13	58
	Gospodynie domowe i inni	26	35	10	28	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	54	8	18	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	44	13	26	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	48	12	22	268
	prywatnym gosp. rolnym	31	47	13	9	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	17	45	11	28	126
	Od 650 do 999 zł	19	41	14	27	146
	Od 1000 do 1399 zł	21	43	11	25	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	13	49	14	23	132
	2000 zł i więcej	22	47	14	17	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	43	12	24	88
	Średnie	18	41	12	28	432
	Dobre	21	47	12	20	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	43	20	21	61
	Raz w tygodniu	18	44	12	26	445
	1–2 razy w miesiącu	21	50	10	19	163
	Kilka razy w roku	22	40	14	24	194
	W ogóle nie uczestniczy	23	43	10	23	132
Poglądy polityczne	Lewica	18	50	16	17	162
	Centrum	23	49	10	19	244
	Prawica	20	48	16	16	294
	Trudno powiedzieć	18	34	9	39	300

Tabela 4

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Węgiel kamienny				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		78	11	1	9	1000
Płeć	Mężczyźni	82	11	1	6	475
	Kobiety	74	11	2	13	525
Wiek	18–24 lata	68	13	4	16	103
	25–34	78	10	1	11	190
	35–44	82	11	1	6	182
	45–54	80	9	1	9	148
	55–64	79	13	0	8	177
	65 lat i więcej	78	10	2	10	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	73	13	1	13	400
	Miasto do 19 999	83	10	3	4	129
	20 000 – 99 999	74	14	2	10	216
	100 000 – 499 999	83	7		10	156
	500 000 i więcej mieszk.	95	3		2	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	69	13	3	15	203
	Zasadnicze zawodowe	79	11	1	9	245
	Średnie	79	11	2	8	302
	Wyższe	84	9		6	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.	89	8		2	127
	Średni personel, technicy	87	5		8	40
	Pracownicy adm.-biurowi	81	12		7	60
	Pracownicy usług	80	4		17	59
	Robotnicy wykwalifikowani	75	9	2	14	119
	Robotnicy niewykwalifik.	60	26		14	61
	Rolnicy	79	16		6	29
	Pracujący na własny rach.	94	4		1	43
	Bezrobotni	72	12	3	13	65
	Emeryci	76	11	2	10	233
	Renciści	74	17		10	52
	Uczniowie i studenci	73	15	5	7	58
	Gospodynie domowe i inni	80	6	4	10	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	86	8	1	4	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	75	9		16	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	79	11	0	9	268
	prywatnym gosp. rolnym	83	17			33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	66	19	2	14	126
	Od 650 do 999 zł	75	14	2	9	146
	Od 1000 do 1399 zł	81	8	2	8	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	83	8	1	7	132
	2000 zł i więcej	86	9	0	4	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	77	10		13	88
	Średnie	74	13	2	11	432
	Dobre	82	10	1	7	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	58	30		12	61
	Raz w tygodniu	80	10	2	8	445
	1–2 razy w miesiącu	74	17	1	8	163
	Kilka razy w roku	84	6	1	9	194
	W ogóle nie uczestniczy	79	6	2	13	132
Poglądy polityczne	Lewica	85	8	1	6	162
	Centrum	84	9	1	6	244
	Prawica	78	14	2	6	294
	Trudno powiedzieć	70	11	1	17	300

Tabela 5

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Węgiel brunatny				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		68	15	1	16	1000
Płeć	Mężczyźni	72	18	1	9	475
	Kobiety	64	13	2	21	525
Wiek	18–24 lata	61	17	2	20	103
	25–34	73	13	1	14	190
	35–44	74	14	1	11	182
	45–54	67	16	1	17	148
	55–64	64	19	2	15	177
	65 lat i więcej	65	15	2	18	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	17	2	18	400
	Miasto do 19 999	69	20	2	9	129
	20 000 – 99 999	64	17	2	16	216
	100 000 – 499 999	74	8		18	156
	500 000 i więcej mieszk.	84	10		7	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	55	20	3	22	203
	Zasadnicze zawodowe	66	17	2	15	245
	Średnie	68	14	2	16	302
	Wyższe	79	12		9	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	83	9		7	127
	Średni personel, technicy	72	11		17	40
	Pracownicy adm.-biurowi	76	15		9	60
	Pracownicy usług	69	10		21	59
	Robotnicy wykwalifikowani	65	15	2	18	119
	Robotnicy niewykwalifik.	46	27		27	61
	Rolnicy	78	10		12	29
	Pracujący na własny rach.	88	9		3	43
	Bezrobotni	55	25	3	17	65
	Emeryci	65	15	3	17	233
	Renciści	51	27	3	20	52
	Uczniowie i studenci	65	19	3	13	58
	Gospodynie domowe i inni	72	8	2	18	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	13	1	12	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	7		19	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	70	16	0	14	268
	prywatnym gosp. rolnym	79	12	4	5	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	60	20	4	16	126
	Od 650 do 999 zł	60	25	1	15	146
	Od 1000 do 1399 zł	69	14	2	15	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	73	10	1	16	132
	2000 zł i więcej	74	13	1	12	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	60	17	2	21	88
	Średnie	63	17	2	18	432
	Dobre	73	13	1	13	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	58	23	1	18	61
	Raz w tygodniu	66	16	2	16	445
	1–2 razy w miesiącu	67	18	2	13	163
	Kilka razy w roku	73	13	1	13	194
	W ogóle nie uczestniczy	71	10	0	18	132
Poglądy polityczne	Lewica	72	17	1	10	162
	Centrum	73	13	0	14	244
	Prawica	70	16	3	11	294
	Trudno powiedzieć	59	16	1	24	300

Tabela 6

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Energia jądrowa				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		15	16	42	27	1000
Płeć	Mężczyźni	12	20	51	18	475
	Kobiety	18	13	33	35	525
Wiek	18–24 lata	18	14	46	21	103
	25–34	16	21	39	24	190
	35–44	12	17	50	21	182
	45–54	17	16	41	26	148
	55–64	15	16	39	30	177
	65 lat i więcej	14	12	36	37	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	17	33	31	400
	Miasto do 19 999	10	23	41	27	129
	20 000 – 99 999	14	14	46	26	216
	100 000 – 499 999	18	14	43	25	156
	500 000 i więcej mieszk.	8	15	63	14	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17	14	27	42	203
	Zasadnicze zawodowe	19	15	35	31	245
	Średnie	14	15	47	24	302
	Wyższe	11	20	53	16	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.	11	17	56	15	127
	Średni personel, technicy	8	27	53	12	40
	Pracownicy adm.-biurowi	5	17	49	29	60
	Pracownicy usług	29	12	26	34	59
	Robotnicy wykwalifikowani	17	18	42	23	119
	Robotnicy niewykwalifik.	19	15	29	37	61
	Rolnicy	18	18	39	24	29
	Pracujący na własny rach.	9	30	41	21	43
	Bezrobotni	16	16	44	24	65
	Emeryci	14	14	36	36	233
	Renciści	20	14	33	33	52
	Uczniowie i studenci	22	9	53	16	58
	Gospodynie domowe i inni	12	19	37	32	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	10	22	47	21	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	17	46	21	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	16	18	42	25	268
	prywatnym gosp. rolnym	17	16	40	28	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	17	18	36	29	126
	Od 650 do 999 zł	16	19	36	29	146
	Od 1000 do 1399 zł	19	16	35	30	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	11	18	45	26	132
	2000 zł i więcej	8	17	58	17	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	13	35	40	88
	Średnie	17	17	36	30	432
	Dobre	14	17	48	22	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	17	36	37	61
	Raz w tygodniu	17	17	36	30	445
	1–2 razy w miesiącu	15	19	42	23	163
	Kilka razy w roku	15	12	48	25	194
	W ogóle nie uczestniczy	14	17	50	19	132
Poglądy polityczne	Lewica	13	17	50	20	162
	Centrum	13	18	44	25	244
	Prawica	13	21	46	20	294
	Trudno powiedzieć	19	10	31	40	300

Tabela 7

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Energia wodna				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		1	7	83	10	1000
Płeć	Mężczyźni	1	6	89	4	475
	Kobiety	1	7	77	15	525
Wiek	18–24 lata		9	83	8	103
	25–34	2	11	78	10	190
	35–44	0	6	91	3	182
	45–54	2	4	87	8	148
	55–64	1	8	78	13	177
	65 lat i więcej	1	5	80	14	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	10	76	14	400
	Miasto do 19 999	2	5	88	5	129
	20 000 – 99 999	0	5	84	11	216
	100 000 – 499 999	2	5	86	7	156
	500 000 i więcej mieszk.		5	94	1	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	11	72	14	203
	Zasadnicze zawodowe	1	5	83	12	245
	Średnie	1	6	84	9	302
	Wyższe	1	6	89	4	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.		3	93	4	127
	Średni personel, technicy		9	89	2	40
	Pracownicy adm.-biurowi	1	4	82	12	60
	Pracownicy usług	1	11	79	10	59
	Robotnicy wykwalifikowani	1	10	84	5	119
	Robotnicy niewykwalifik.		11	73	16	61
	Rolnicy		16	73	11	29
	Pracujący na własny rach.		7	93		43
	Bezrobotni	5	4	76	15	65
	Emeryci	2	5	80	14	233
	Renciści	3	6	76	15	52
	Uczniowie i studenci		10	87	3	58
	Gospodynie domowe i inni		5	84	11	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	6	86	8	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa		8	83	10	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	1	8	86	5	268
	prywatnym gosp. rolnym	4	15	81		33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	3	7	75	16	126
	Od 650 do 999 zł	1	8	77	13	146
	Od 1000 do 1399 zł	2	10	78	11	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	4	86	8	132
	2000 zł i więcej	0	4	94	2	165
Ocena własnych war. mater.	Złe		4	84	12	88
	Średnie	1	7	79	13	432
	Dobre	1	7	85	6	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		1	86	13	61
	Raz w tygodniu	2	8	80	11	445
	1–2 razy w miesiącu	1	9	80	10	163
	Kilka razy w roku		7	87	6	194
	W ogóle nie uczestniczy	1	4	85	10	132
Poglądy polityczne	Lewica	0	4	87	9	162
	Centrum	0	7	86	6	244
	Prawica	1	5	88	6	294
	Trudno powiedzieć	2	10	72	16	300

Tabela 8

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Energia wiatrowa				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		1	6	85	8	1000
Płeć	Mężczyźni	1	5	90	4	475
	Kobiety	1	7	80	12	525
Wiek	18-24 lata	1	6	85	8	103
	25-34		11	80	9	190
	35-44	1	4	93	2	182
	45-54	1	3	90	6	148
	55-64	2	7	82	9	177
	65 lat i więcej	1	5	79	14	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	10	78	10	400
	Miasto do 19 999		5	92	3	129
	20 000 – 99 999	1	4	84	11	216
	100 000 – 499 999		3	89	8	156
	500 000 i więcej mieszk.		3	96	1	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	9	75	15	203
	Zasadnicze zawodowe	1	5	86	9	245
	Średnie	1	7	84	8	302
	Wyższe		4	92	3	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.	1	2	95	2	127
	Średni personel, technicy		4	96		40
	Pracownicy adm.-biurowi		7	87	6	60
	Pracownicy usług	1	12	76	11	59
	Robotnicy wykwalifikowani	1	7	87	5	119
	Robotnicy niewykwalifik.		11	79	10	61
	Rolnicy	5	17	72	6	29
	Pracujący na własny rach.		5	92	4	43
	Bezrobotni		2	81	17	65
	Emeryci	2	6	79	14	233
	Renciści	2	6	82	10	52
	Uczniowie i studenci		5	92	3	58
	Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	3	5	84	8
inst. państw., publicznej		1	4	91	4	137
spółce właścicieli prywatnych i państwa		1	6	85	9	104
sekt. pryw. poza rolnict.		0	7	88	5	268
prywatnym gosp. rolnym			15	81	4	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	1	7	79	13	126
	Od 650 do 999 zł	1	9	83	8	146
	Od 1000 do 1399 zł	1	8	82	9	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	4	87	8	132
	2000 zł i więcej	0	3	92	4	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	1	2	89	9	88
	Średnie	1	7	81	11	432
	Dobre	1	6	87	6	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	7	77	14	61
	Raz w tygodniu	0	7	84	9	445
	1-2 razy w miesiącu	1	7	83	9	163
	Kilka razy w roku	2	4	89	5	194
	W ogóle nie uczestniczy	1	3	86	9	132
Poglądy polityczne	Lewica		5	89	5	162
	Centrum		6	87	7	244
	Prawica	2	6	87	5	294
	Trudno powiedzieć	1	8	77	14	300

Tabela 9

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Energia słoneczna				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		1	4	87	8	1000
Płeć	Mężczyźni	1	3	91	4	475
	Kobiety	1	5	83	12	525
Wiek	18–24 lata	1	1	87	10	103
	25–34	2	8	84	6	190
	35–44	2	4	91	2	182
	45–54	0	3	90	7	148
	55–64		4	84	12	177
	65 lat i więcej	1	2	87	11	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	6	81	11	400
	Miasto do 19 999	1	3	94	2	129
	20 000 – 99 999	1	4	86	9	216
	100 000 – 499 999		2	93	6	156
	500 000 i więcej mieszk.	1	1	96	2	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	3	7	76	14	203
	Zasadnicze zawodowe	1	3	89	8	245
	Średnie	0	4	88	8	302
	Wyższe	1	3	93	3	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.		3	95	2	127
	Średni personel, technicy		2	96	2	40
	Pracownicy adm.-biurowi		3	91	6	60
	Pracownicy usług	3	4	82	11	59
	Robotnicy wykwalifikowani	2	4	89	5	119
	Robotnicy niewykwalifik.		11	76	13	61
	Rolnicy		17	77	6	29
	Pracujący na własny rach.		3	93	4	43
	Bezrobotni		3	82	15	65
	Emeryci	1	3	85	11	233
	Renciści	4	4	81	11	52
	Uczniowie i studenci	2	2	94	2	58
	Gospodynie domowe i inni	2	3	87	8	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej		3	91	5	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa		4	87	8	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	4	90	5	268
	prywatnym gosp. rolnym		15	81	4	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	1	3	82	14	126
	Od 650 do 999 zł	1	6	86	8	146
	Od 1000 do 1399 zł	2	5	86	6	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	4	90	6	132
	2000 zł i więcej		2	92	6	165
Ocena własnych war. mater.	Złe		3	88	9	88
	Średnie	1	4	85	9	432
	Dobre	1	4	89	6	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		5	82	14	61
	Raz w tygodniu	1	4	86	8	445
	1–2 razy w miesiącu	0	6	85	8	163
	Kilka razy w roku	1	3	93	4	194
	W ogóle nie uczestniczy	2	3	87	8	132
Poglądy polityczne	Lewica	1	1	93	5	162
	Centrum	1	4	88	7	244
	Prawica	1	5	91	3	294
	Trudno powiedzieć	1	5	80	15	300

Tabela 10

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Energia geotermalna				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		0	4	75	21	1000
Płeć	Mężczyźni	0	4	82	14	475
	Kobiety	1	4	69	26	525
Wiek	18-24 lata	1	5	68	26	103
	25-34		5	76	19	190
	35-44		3	85	12	182
	45-54	1	3	82	14	148
	55-64	0	6	67	27	177
	65 lat i więcej		2	71	26	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	5	66	28	400
	Miasto do 19 999		4	84	12	129
	20 000 – 99 999	0	5	74	20	216
	100 000 – 499 999		1	79	19	156
	500 000 i więcej mieszk.		2	93	5	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	4	61	34	203
	Zasadnicze zawodowe		4	70	26	245
	Średnie	0	4	79	17	302
	Wyższe		4	88	9	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		1	93	6	127
	Średni personel, technicy		3	89	8	40
	Pracownicy adm.-biurowi		4	84	12	60
	Pracownicy usług	1	10	62	28	59
	Robotnicy wykwalifikowani		4	76	19	119
	Robotnicy niewykwalifik.		5	62	33	61
	Rolnicy	4	12	70	14	29
	Pracujący na własny rach.		3	89	7	43
	Bezrobotni		7	57	36	65
	Emeryci	0	2	69	29	233
	Renciści		6	66	27	52
	Uczniowie i studenci	2	4	84	9	58
	Gospodynie domowe i inni			77	23	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej		5	84	11	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa		5	72	23	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	0	3	82	15	268
	prywatnym gosp. rolnym	4	6	77	13	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł		2	66	32	126
	Od 650 do 999 zł	1	7	63	29	146
	Od 1000 do 1399 zł	1	5	76	19	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	5	78	16	132
	2000 zł i więcej		2	85	13	165
Ocena własnych war. mater.	Złe		6	67	27	88
	Średnie	0	4	72	24	432
	Dobre	0	4	79	17	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		4	74	22	61
	Raz w tygodniu	1	3	76	20	445
	1-2 razy w miesiącu	0	8	75	17	163
	Kilka razy w roku	0	4	76	20	194
	W ogóle nie uczestniczy			73	27	132
Poglądy polityczne	Lewica	1	4	76	18	162
	Centrum	0	4	82	14	244
	Prawica	1	4	80	16	294
	Trudno powiedzieć		3	64	33	300

Tabela 11

		Jak ocenia Pan(i) wpływ następujących źródeł energii / metod produkcji energii na klimat?				Liczba osób
		Biopaliwa				
		Wysoka emisja dwutlenku węgla, szkodliwe dla klimatu	Niska emisja dwutlenku węgla, obojętne dla klimatu	Nie emituje dwutlenku węgla, przyjazne dla klimatu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		6	38	34	23	1000
Płeć	Mężczyźni	6	47	35	13	475
	Kobiety	6	30	33	32	525
Wiek	18–24 lata	6	42	27	26	103
	25–34	4	46	31	18	190
	35–44	7	41	41	12	182
	45–54	5	38	36	20	148
	55–64	5	34	31	30	177
	65 lat i więcej	6	28	34	31	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	6	34	33	28	400
	Miasto do 19 999	5	45	34	16	129
	20 000 – 99 999	6	36	38	20	216
	100 000 – 499 999	8	36	33	24	156
	500 000 i więcej mieszk.	4	50	29	17	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	27	33	32	203
	Zasadnicze zawodowe	7	29	38	26	245
	Średnie	5	41	34	21	302
	Wyższe	4	51	31	14	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykształc.	2	52	30	16	127
	Średni personel, technicy	7	49	32	12	40
	Pracownicy adm.-biurowi	3	41	38	18	60
	Pracownicy usług	4	36	39	22	59
	Robotnicy wykwalifikowani	4	42	40	14	119
	Robotnicy niewykwalifik.	2	41	26	31	61
	Rolnicy	9	56	26	9	29
	Pracujący na własny rach.	8	46	23	23	43
	Bezrobotni	6	27	32	35	65
	Emeryci	7	26	35	32	233
	Renciści	9	25	42	23	52
	Uczniowie i studenci	9	44	30	17	58
	Gospodynie domowe i inni	9	33	36	21	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	3	48	33	16	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	2	44	35	19	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	5	42	34	19	268
	prywatnym gosp. rolnym	4	54	31	12	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	6	33	33	27	126
	Od 650 do 999 zł	5	39	34	21	146
	Od 1000 do 1399 zł	7	38	32	23	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	6	38	29	26	132
	2000 zł i więcej	4	45	34	17	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	28	38	24	88
	Średnie	6	35	34	25	432
	Dobre	5	42	33	20	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	28	41	29	61
	Raz w tygodniu	7	35	35	23	445
	1–2 razy w miesiącu	2	48	28	22	163
	Kilka razy w roku	5	40	35	20	194
	W ogóle nie uczestniczy	9	36	31	25	132
Poglądy polityczne	Lewica	4	44	33	19	162
	Centrum	3	42	34	21	244
	Prawica	9	41	37	14	294
	Trudno powiedzieć	6	27	31	36	300

Tabela 12

		Który region świata ma, Pana(i) zdaniem, największy udział w emisji dwutlenku węgla?							Liczba osób
		Europa	Ameryka Północna	Azja, poza Chinami	Chiny	Rosja	Inny region świata	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		13	11	4	43	7	0	23	1000
Płeć	Mężczyźni	11	14	3	50	6	0	16	475
	Kobiety	14	7	4	38	7	0	30	525
Wiek	18-24 lata	13	8	6	44	11		18	103
	25-34	14	9	6	43	6		21	190
	35-44	14	13	2	49	3		20	182
	45-54	14	9	3	53	8	0	13	148
	55-64	12	10	3	37	5		32	177
	65 lat i więcej	10	12	1	37	9	1	30	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	9	3	41	7	0	28	400
	Miasto do 19 999	12	16	7	43	5		17	129
	20 000 – 99 999	11	8	3	46	7		25	216
	100 000 – 499 999	18	11	4	40	8	0	20	156
	500 000 i więcej mieszk.	12	15	1	55	4		12	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	9	1	36	8		36	203
	Zasadnicze zawodowe	13	10	3	37	7	0	29	245
	Średnie	12	10	4	46	8		20	302
	Wyższe	15	13	5	53	3	0	10	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	12	13	4	58	3	0	10	127
	Średni personel, technicy	15	13	2	48	10		12	40
	Pracownicy adm.-biurowi	19	9	6	42	5		19	60
	Pracownicy usług	19	7	5	36	9		23	59
	Robotnicy wykwalifikowani	6	11	4	53	5		22	119
	Robotnicy niewykwalifik.	8	7	2	44	4		34	61
	Rolnicy	14	7		50	7		22	29
	Pracujący na własny rach.	14	15	3	57	3		9	43
	Bezrobotni	16	6	6	33	9		29	65
	Emeryci	11	11	1	35	8	0	32	233
	Renciści	11	17	3	25	5		37	52
	Uczniowie i studenci	20	11	5	43	12		9	58
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	15	5	6	43	8		22	55
	inst. państw., publicznej	11	11	3	51	6	0	17	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	13	11	5	50	5		17	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	12	10	4	50	5		18	268
	prywatnym gosp. rolnym	13	6		52	6		23	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	13	10	4	32	9		32	126
	Od 650 do 999 zł	15	8	4	37	5		30	146
	Od 1000 do 1399 zł	11	9	1	43	10		25	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	16	11	6	45	3	0	19	132
	2000 zł i więcej	10	19	4	52	7		10	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	11	11	1	36	7		35	88
	Średnie	13	9	4	40	6	0	27	432
	Dobre	13	12	4	48	7	0	17	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	15	3	31	2		31	61
	Raz w tygodniu	12	10	3	42	8	0	24	445
	1-2 razy w miesiącu	13	9	8	50	7	0	13	163
	Kilka razy w roku	8	12	2	50	6		22	194
	W ogóle nie uczestniczy	20	11	2	36	3		28	132
Poglądy polityczne	Lewica	14	13	5	43	10		15	162
	Centrum	13	11	4	48	6		17	244
	Prawica	12	14	2	54	4	1	14	294
	Trudno powiedzieć	13	5	3	30	8		41	300

Tabela 13

		Jak ocenia Pan(i) pod tym względem Polskę? Czy nasz kraj ma duży czy mały udział w emisji dwutlenku węgla, w porównaniu z innymi krajami?						Liczba osób
		Bardzo duży	Raczej duży	Mniej więcej taki sam	Raczej mały	Zdecydowanie mały	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		6	33	27	22	3	10	1000
Płeć	Mężczyźni	5	30	29	26	4	7	475
	Kobiety	6	36	25	19	2	12	525
Wiek	18-24 lata	4	34	30	25	2	6	103
	25-34	6	37	17	25	4	11	190
	35-44	7	36	27	23	4	4	182
	45-54	5	39	24	19	2	10	148
	55-64	9	32	25	22	2	10	177
	65 lat i więcej	3	23	36	20	3	15	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	3	27	27	27	2	14	400
	Miasto do 19 999	7	35	27	22	2	6	129
	20 000 – 99 999	9	33	24	20	3	11	216
	100 000 – 499 999	8	43	28	18	1	3	156
	500 000 i więcej mieszk.	5	42	29	14	6	5	99
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	5	25	26	21	1	21	203
	Zasadnicze zawodowe	6	28	25	29	3	9	245
	Średnie	6	36	28	21	2	7	302
	Wyższe	5	42	27	18	4	4	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3	47	25	19	4	2	127
	Średni personel, technicy	5	45	26	15	5	3	40
	Pracownicy adm.-biurowi	7	47	18	15	1	11	60
	Pracownicy usług	7	40	22	15	4	12	59
	Robotnicy wykwalifikowani	5	24	29	35	2	5	119
	Robotnicy niewykwalifik.	5	33	20	24	1	17	61
	Rolnicy	3	29	24	35	3	6	29
	Pracujący na własny rach.	18	31	24	19	3	5	43
	Bezrobotni	8	24	25	26	3	14	65
	Emeryci	5	25	33	20	3	15	233
	Renciści	4	27	22	26		20	52
	Uczniowie i studenci	5	37	35	20	1	2	58
	Gospodynie domowe i inni	2	44	21	23	1	8	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	43	27	14	5	7	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	38	21	26	5	7	104
	sekt. pryw. poza rolnict.	7	34	25	25	1	7	268
	prywatnym gosp. rolnym	5	32	26	26	3	8	33
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	4	33	22	23	3	15	126
	Od 650 do 999 zł	5	30	24	25	4	12	146
	Od 1000 do 1399 zł	5	35	22	27	2	9	196
	Od 1400 zł do 1999 zł	8	30	39	15	2	6	132
	2000 zł i więcej	7	39	29	18	4	4	165
Ocena własnych war. mater.	Złe	5	28	22	26	2	18	88
	Średnie	6	33	28	20	3	11	432
	Dobre	5	35	26	24	3	7	479
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	22	28	19	8	16	61
	Raz w tygodniu	5	34	28	23	2	9	445
	1-2 razy w miesiącu	4	32	32	23	1	8	163
	Kilka razy w roku	7	32	22	26	3	11	194
	W ogóle nie uczestniczy	8	38	23	15	4	12	132
Poglądy polityczne	Lewica	8	36	23	25	2	6	162
	Centrum	5	38	29	20	0	8	244
	Prawica	5	30	29	24	6	6	294
	Trudno powiedzieć	6	32	24	20	1	17	300